

УДК 352.075(477)

Демиденко В. О. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6771-0080>

Поняття, юридичний зміст і види методів муніципального права України

У юридичній науці не знайшли свого належного, повноцінного відображення кваліфікаційні ознаки муніципального права України. Потребують ґрунтовної уваги предмет і метод правового регулювання муніципального права, його роль та соціальне призначення, муніципально-правова відповідальність. Проте з-поміж кваліфікаційних ознак галузі муніципального права України визначальними є саме методи правового регулювання. Методи правового регулювання муніципального права України закріплюють способи впливу цієї галузі на суспільні відносини, забезпечують дієвість її норм, їх повсякденне практичне втілення. Водночас актуальність дослідження методів правового регулювання муніципального права України зумовлена різноманітністю поглядів науковців щодо тлумачення їх сутності, виокремлення певних видів. Науково-теоретичне дослідження цієї проблематики сприятиме підвищенню ефективності муніципального права України як окремої, самостійної галузі права. Це безумовно сприятиме подальшій динамічній розбудові європейської, незалежної, демократичної, правової Української держави. Невід'ємним елементом розвиненої держави є сильні регіони, спроможні територіальні громади, міцне правове, матеріальне й фінансове підґрунтя місцевого самоврядування. На підставі системного аналізу доцільно сформулювати висновки, що метод правового регулювання муніципального права України — це закріплена в нормах муніципального права України система юридичних способів, що регулюють та охороняють суспільні відносини, які належать до предмета цієї галузі права. Основними методами муніципального права України є імперативний і диспозитивний.

Ключові слова: методи; правове регулювання; муніципальне право; кваліфікаційні ознаки; спосіб.

Постановка проблеми. Нині існування муніципального права України, як окремої, самостійної, комплексної галузі національної системи права, ніхто не піддає сумніву. Разом з тим, на жаль, в юридичній науці не знайшли свого належного, повноцінного відображення кваліфікаційні ознаки цієї галузі права. Зокрема, потребують своєї ґрунтовної уваги предмет і метод правового регулювання муніципального права, його роль та соціальне призначення, власний вид юридичної відповідальності — муніципально-правова відповідальність, що перетворює цю галузь в ефективний інструментарій регулювання та охорони значного масиву суспільних відносин щодо реалізації територіальними громадами права на місцевого самоврядування.

Проте найбільший інтерес серед кваліфікаційних ознак галузі муніципального права України викликають саме методи правового регулювання. Позаяк останні висвітлюють способи впливу цієї галузі на суспільні відносини, забезпечують дієвість її норм, їх повсякденне практичне втілення. Водночас зацікавленість методами правового регулювання муніципального права України обумовлена в тому числі також різноманітністю поглядів науковців щодо розуміння їх сутності, виокремлення певних видів, встановлення співвідношення між методами та способами правового регулювання муніципального права України.

Як видається, рівень науково-теоретичного висвітлення вказаної проблематики буде мати прямий наслідок – підвищення ефективності муніципального права України як окремої, самостійної галузі. А відповідно, це безумовно сприятиме подальшій динамічній розбудові незалежної і суверенної, демократичної і правової, соборної та європейської Української держави, невід'ємним елементом якої є сильні регіони, спроможні територіальні громади, міцна правова, матеріально-фінансово основи місцевого самоврядування, що заснована на принципах та положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування з максимальним наближенням до потреб і запитів, прав і свобод, законних інтересів громадянина як члена територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриваючи сутність, правову природу методів правового регулювання муніципального права України, класифікуючи їх на певні види доцільно взяти до відома перш за все результати досліджень правників з теорії держави та права в аспекті розуміння категорій «правове регулювання», «метод правового регулювання».

Окрім аналізу праць з проблематики методів правового регулювання науковців загальної теорії держави та права доцільно звернути увагу і на доробок правознавців з галузевих юридичних наук: муніципального права, конституційного права, адміністративного права, цивільного права, кримінального права, сімейного права, трудового права та багатьох інших.

З огляду на наведене, науково-теоретична основа даної публікації включає праці низки таких правників, присвячених загалом правовому регулюванню, правовому впливу, методам та способам правового регулювання, як Т. Г. Андрусак, С. В. Бобровник, А. М. Вітченко, В. В. Головченко, В. М. Горшенцов, І. Я. Дюрягін, О. В. Зайчук, А. П. Заєць, А. С. Піголкін, В. Б. Ісаков, Т. В. Кашаніна, М. І. Козюбра, В. В. Копейчиков, В. П. Корельський, А. М. Колодій, С. Л. Лисенков, Н. М. Оніщенко,

М. Ф. Орзіх, П. М. Рабінович, В. П. Пастухов, В. К. Самігулін, В. О. Сумін, О. Д. Тихомиров, В. В. Цветков, Ю. С. Шемшученко та ін.

Водночас особливе місце в доктринальній основі дослідження методів правового регулювання муніципального права України займають праці таких вчених: О. В. Батанова, М. О. Баймуратова, В. І. Борденюка, І. А. Галіахметова, Р. К. Давидова, В. М. Кампо, Н. В. Камінської, Б. В. Калиновського, М. І. Корнієнка, В. В. Кравченка, В. С. Куйбіди, П. М. Любченка, М. В. Пітцика, В. Ф. Погорілка, М. О. Пухтинського, В. П. Рубцова, О. М. Солоненка, А. О. Селіванова, Ю. М. Тодики, О. Ф. Фрицького, О. О. Фролова, В. М. Шаповала та ін.

Метою дослідження є розкриття методів правового регулювання муніципального права України, виокремлення їх видів, аналіз їх юридичної природи, встановлення співвідношення із способами правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Формуючи поняття методів правового регулювання галузі муніципального права України, вкрай важливо висвітлити етимологію слів «регулювання», «метод», на цій основі встановити їх сучасне розуміння та юридичну природу, класифікацію на певні види та внутрішню структуру.

Зокрема, етимологічний словник української мови встановлює, що слово «регулювати» запозичено з німецької мови «regulieren» походить від пізньолатинського «regulo» – «регулюю, влаштовую, навчаю», пов'язаного з лат. «régula» – «норма, правило» [1, с. 45]. Разом з тим, в інших мовознавчих словниках термін «регулювати» (лат. *regulo*) визначається як: 1) підкоряти певному порядку, правилу, упорядковувати; 2) встановлювати правильну, необхідну для роботи взаємодію частин механізму, пристрою, апарату і т. д.; 3) робити щось для отримання потрібних показників, потрібного ступеня чогось [2, с. 432].

Своєю чергою, «правове регулювання» в юридичній енциклопедичній літературі позначено як – регулювання суспільних відносин, що здійснюється за допомогою права та всієї сукупності правових засобів» [3, с. 589]; або як – процес впливу держави на суспільні відносини за допомогою юридичних норм; ґрунтується на предметі і методі правового регулювання [4, с. 524].

Водночас етимологічний словник української мови встановлює, що слово «метод» запозичено з західноєвропейських мов, зокрема, нім. «methode», англ. «method» через фр. «methode» походить від лат. «methodus» – «прийом, спосіб, шлях, дослідження» [5, с. 524]. Інші лінгвістичні словники визначають метод це – 1) спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; 2) прийом або система прийомів, що

застосовується в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо) [6, с. 692].

Варто зауважити, що предмет і метод правового регулювання є об'єктивними критеріями поділу права на галузі та інститути [7, с. 341]. Наявність власного предмета правового регулювання є першоосновою для існування тої чи іншої галузі права. Відсутність чіткого методу правового регулювання вказує на те, що процес формування тої чи іншої галузі ще не завершився [7, с. 343].

Предмет правового регулювання є головним, матеріальним критерієм розмежування норм права за галузями, оскільки він має об'єктивний зміст, визначається самим характером суспільних відносин і не залежить у принципі від волі законодавця. Метод слугує додатковим, юридичним критерієм, тому що має похідний характер від предмета. Самостійного значення він не має. Однак у сполученні із предметом сприяє більше чіткій і точній градації права на галузі й інститути. Адже наявність різних видів суспільних відносин ще не створює саме по собі системи права, не породжує автоматично його галузей [8, с. 315].

Зважаючи на наведене, досить актуально для характеристики муніципального права України як окремої, повноцінної, комплексної галузі національного права України розкрити правову природу методів правового регулювання муніципального права України, їх структуру, співвідношенням із способами правового регулювання муніципального права.

Слід зауважити щодо методу правового регулювання муніципального права України в юридичній літературі не спостерігається однастайності. Є різні думки щодо його структури. Стосовно останньої наявні лише поодинокі публікації.

Водночас, загалом, метод правового регулювання в теорії держави та права як один із ключових критеріїв диференціації національної системи права на галузі розкритий досить ґрунтовно та спостерігається, в переважній більшості, певна ідентичність поглядів щодо цього питання.

Зокрема, С. Д. Гусарев, А. Ю. Олійник, О. Л. Слюсаренко визначають метод правового регулювання як сукупність прийомів і засобів, за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини визначеного виду [9, с. 192].

Фактично аналогічної позиції дотримується авторський колектив навчального посібника «Актуальні проблеми теорії держави та права» у складі Є. В. Білозьорова, Є. О. Гіди, А. М. Завального. Окрім того, вони виокремлюють два методи правового регулювання: а) централізоване регулювання (метод

субординації або імперативний метод), та б) децентралізоване регулювання (метод координації або диспозитивний метод) [10, с. 101].

Ю. А. Ведерников та А. В. Папірна зазначають, що метод правового регулювання – це спосіб впливу юридичних норм на суспільні відносини. При цьому до основних способів правового регулювання відносять дозвіл, зобов'язання та заборону [11, с. 138].

О. Ф. Скакун визначає метод правового регулювання як сукупність засобів і способів правового впливу на суспільні відносини. Він несе основне навантаження в динаміці, у «роботі» права, показує як регулюється суспільні відносини [12, с. 258].

Разом з тим, якщо звернути увагу на дослідження методу правового муніципального права представниками аналогічної галузевої юридичної науки, то останній розкривається по різному.

Зокрема, Ю. Д. Казанчев, А. М. Писарев зауважують, що метод правового регулювання – це сукупність прийомів, способів, засобів впливу на учасників суспільних відносин, що виникають у процесі діяльності населення в ході здійснення місцевого самоврядування, зокрема під час установа конкретних прав і обов'язків учасників відносин (організація місцевих виборів, місцевого референдуму, діяльності органів місцевого самоврядування). Найбільш поширеним є імперативний метод, характерний для сфери владовідносин, що проявляються в наділенні органів місцевого самоврядування згідно із законом окремими державними повноваженнями і відповідно покладення на іншу сторону обов'язків підкорятися їх велінням. У сфері місцевого самоврядування використовуються класичні способи впливу на учасників суспільних відносин – припис, дозвіл, заборона, покладення обов'язків, установа рівності сторін у відносинах [13, с. 7–8].

На думку П. М. Любченка метод муніципального права – це сукупність імперативних, диспозитивних, рекомендаційних способів (засобів) впливу на суспільні відносини, які складаються в процесі організації та функціонування місцевого самоврядування, а також реалізації форм безпосередньої демократії щодо вирішення питань місцевого значення [14, с. 24].

Він зауважує, що для муніципального права характерне поєднання імперативного і диспозитивного методів правового регулювання. Аналіз методу муніципального права дозволяє виділити особливості правового впливу норм та інститутів відповідної галузі на суспільні відносини. Безумовно, для публічно-правових норм та інститутів комунального права

притаманні переважно імперативні способи правового впливу на самоврядні відносини. Іншими словами, це метод субординації. Він включає весь спектр можливих проявів: дозвіл, позитивне зобов'язання, заборону [14, с. 24]

У вітчизняному підручнику з муніципального права України метод муніципального права визначається як спосіб її впливу на суспільні відносини, зокрема в системі місцевого самоврядування. На думку авторського колективу цього підручника кожній галузі властиві, як правило, кілька методів. Відповідно основними методами муніципального права є: імперативний, диспозитивний, рекомендаційний та декларативний [15, с. 15].

О. М. Костюков зазначає, що специфіка муніципально-правового регулювання обумовлена тим, що муніципальне право є комплексною галуззю, в якій співіснують приватно і публічно-правові інститути. Тому метод муніципального права має комплексний характер, в ньому поєднується імперативне і диспозитивне регулювання. Для регулювання приватноправових відносин у сфері місцевого самоврядування (наприклад, при наданні в оренду нерухомості, що знаходиться у муніципальній власності) застосовується дозвіл, тоді як основним способом регулювання публічно-правових відносин є зобов'язання, тобто імперативний метод. Комплексний метод муніципального права заснований на поєднанні двох способів правового регулювання – зобов'язання і дозволу, причому з домінуванням першого і при активному використанні другого [16, с. 14].

На основі системного аналізу цих та інших публікацій, присвячених вказаній проблематиці, нормативно-правових актів України, що регламентують здійснення права на місцеве самоврядування та практики їх реалізації, на мій погляд, можна дійти висновку, що метод правового регулювання муніципального права України – це закріплена в нормах муніципального права України система юридичних способів, що цілеспрямовано регулюють та охороняють суспільні відносини, які складають предмет цієї галузі, шляхом надання суб'єктивних прав та покладання юридичних обов'язків на суб'єктів муніципально-правових відносин.

У муніципальному праві України використовуються два основні методи правового регулювання: а) диспозитивний, що характеризується автономією і рівноправністю суб'єктів муніципально-правових відносин; б) імперативний або метод владарювання і субординації, заснований на підпорядкованості одних учасників муніципально-правових відносин іншим. Імперативний метод є панівним в муніципальному праві.

Останній іноді іменують владно-спонукальний метод. Він чітко регламентує обов'язковий варіант поведінки суб'єкта муніципально-правових відносин, не допускає відступу від вимог юридичної норми. Даний метод у якості основного юридичного засобу використовує владне розпорядження. Що передбачено нормою (матеріальне правило поведінки), і як передбачено (процесуальне правило поведінки) – те і варто робити, не допускаючи яких-небудь відступів. Крім того, імперативний метод в окремих випадках зобов'язує учасників муніципально-правових відносин вступати в ці відносини.

Наприклад, ч. 4 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР встановлює, що рішення сільської, селищної, міської ради у п'ятиденний строк з моменту його прийняття може бути зупинено сільським, селищним, міським головою і внесено на повторний розгляд відповідної ради із обґрунтуванням зауважень. Водночас, використання імперативного методу правового регулювання вказаних муніципально-правових відносин в цьому випадку зобов'язує місцеву раду у двотижневий строк повторно розглянути рішення щодо якого сільський, селищний, міський голова застосував право вето. Якщо рада відхилила зауваження сільського, селищного, міського голови і підтвердила попереднє рішення двома третинами депутатів від загального складу ради, воно набирає чинності [17].

У свою чергою, диспозитивний метод заснований на врахуванні ініціативи, самостійності у виборі тієї або іншої поведінки суб'єктами муніципально-правових відносин. Він допускає сторонам муніципально-правових відносин діяти за своїм власним розсудом. Проте муніципально-правовою нормою визначаються межі такого розсуду та встановлюються визначені процедури реалізації суб'єктивних муніципальних прав та юридичних обов'язків. Наприклад, формування органів самоорганізації населення може відбуватися виключно за ініціативою жителів за місцем проживання за умови, якщо в них брало участь (було представлено) не менше половини жителів відповідної території, які мають право голосу [18, ст. 8]. В даному випадку ніхто не зобов'язує жителів вступати в ці муніципально-правові відносини щодо формування органів самоорганізації населення, ніхто не вказує напрям діяльності такого органу самоорганізації населення. Це виключно бажання частини територіальної громади. Аналогічний приклад використання диспозитивного методу правового регулювання в муніципальному

праві пов'язаний із добровільним об'єднанням територіальних громад [19].

Варто наголосити, що в основі диспозитивного методу муніципального права лежить незалежне, вільне становище учасників муніципально-правових відносин. Якщо імперативний метод муніципального права як би змушує учасників відносини вступати в юридичний зв'язок, то диспозитивний – пов'язаний з тим, що фактичні діяння (дії або бездіяльність) суб'єктів муніципально-правових правовідносин, мають пріоритет перед юридичним встановленням.

Разом з тим, якщо метод – це сукупність юридичних способів правового регулювання, то способи є його складовими, так сказати «будівельним матеріалом» методу [20, с. 9]. Те чи інше сполучення основних і допоміжних способів правового регулювання, наявність (чи відсутність) можливості у осіб, на яких воно поширюється, самостійно встановлювати та уточнювати правові форми їх поведінки, характер підстав, з настанням яких пов'язують виникнення, зміну та припинення правових стосунків між ними, а також ступінь деталізованості правового регулювання, дають уявлення про методи правового регулювання суспільних відносин, які використовуються при його здійсненні [21, с. 215].

Способи правового регулювання муніципального права – це специфічні юридичні засоби організації поведінки учасників муніципально-правових відносин шляхом надання суб'єктивних прав та покладання юридичних обов'язків на суб'єктів муніципально-правових відносин. Як правило, виділяють основні та допоміжні способи правового регулювання. Водночас до основних способів правового регулювання, що використовуються в муніципальному праві України, доцільно віднести: а) дозвіл – надання суб'єктам муніципально-правових відносин права на свої власні активні дії. Права діяти на власний розсуд, так, як правокористувач визнає за необхідне. Наприклад, староста має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради [17, ст. 54¹]; б) зобов'язання – покладання на суб'єктів муніципально-правових відносин обов'язку до активної поведінки (обов'язок діяти тільки так, як визначено законом). Наприклад, на вимогу не менше половини депутатів відповідної ради сільський, селищний, міський голова зобов'язаний прозвітувати перед радою про роботу виконавчих органів ради у будь-який визначений ними термін [17, ст. 42]; заборона – покладання на суб'єктів муніципально-правових відносин обов'язку утримуватися від здійснення дій, заборонених

законом (не діяти так, як заборонено законом). Наприклад, сільський, селищний, міський голова не може займатися іншою оплачуваною роботою (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю [17, ст. 12].

Разом з тим, видається, що цей перелік основних способів правового регулювання муніципального права доцільно доповнити ще одним – загальним встановленням. Загальне встановлення – характеризується установчим характером та істотно відрізняється від інших способів правового регулювання (дозволу, зобов'язання і заборони). Юридична конструкція встановлення не передбачає точно визначених (персоніфікованих) прав і обов'язків конкретних суб'єктів муніципально-правових відносин. Загальне встановлення має загальний, універсальний характер, звернене до всіх або до багатьох суб'єктів муніципально-правових відносин, як правило, не породжуючи конкретних правовідносин, реалізуються в загальних правовідносинах. Наприклад, реалізація принципу субсидіарності, що передбачено в ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування [22], або виконання принципу верховенства права в муніципально-правових відносинах, передбаченого ст. 8 Конституції України [23]. Останній має фундаментальне значення, зважаючи на його складові елементи, розкриті окремії доповіді Європейська комісія «За демократію через право» [24]. В 2016 році підготовлено контрольний список запитань для оцінки дотримання верховенства права, що був прийнятий Європейською комісією «За демократію через право» на 106-му пленарному засіданні [25].

Висновки. Специфіка загального встановлення як способу правового регулювання, що використовується в муніципальному праві, полягає в тому, що воно не вимагає специфічних юридичних засобів забезпечення, тобто юридичних санкцій, має статутний характер, відрізняється специфічністю дії.

Водночас як додаткові способи, що можуть використовуватися при правовому регулювання муніципально-правових відносин, віднесених до предмета муніципального права України, є – заохочення, рекомендації, – своєрідні стимули до правомірної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етимологічний словник української мови : в 7 т. — Київ : Наук. думка, 2006. — Т. 5 : Р—Т. — 705 с.
2. Словарь иностранных слов. — 16-е изд., испр. — М. : Рус. яз., 1988. — 432 с.
3. Юридичний словник / за ред. Б. М. Бабія, В. М. Корецького, В. В. Цветкова. — Київ : Укр. рад. енциклопедія АН України РСР, 1974. — 848 с.
4. Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина, В. Е. Крупских. — М. : Инфра-М, 1999. — 529 с.
5. Етимологічний словник української мови : в 7 т. — Київ : Наук. думка, 1989. — Т. 3 : Кора—М. — 553 с.
6. Словник української мови : в 11 т. — 1973. — Т. 4. — 976 с.
7. Абдулаев М. И. Проблемы теории государства и права : учебник / М. И. Абдулаев, С. А. Комаров. — СПб. : Питер, 2003. — 576 с.
8. Матузов Н. И. Теория государства и права : учебник / Н. И. Матузов, А. В. Малько. — М. : Юрист, 2001. — 512 с.
9. Гусарев С. Д. Теорія права і держави : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, А. Ю. Олійник, О. Л. Слюсаренко. — Київ : Правова єдність, 2008. — 270 с.
10. Актуальні проблеми теорії держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.]; за заг. ред. Є. О. Гіди. — Київ : Ліпкан О. С., 2010. — 260 с.
11. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. — Київ : Знання, 2008. — 333 с.
12. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. — 3-тє вид. — Київ : Алерта ; ЦУП, 2011. — 524 с.
13. Казанчев Ю. Д. Муниципальное право России : учебник / Ю. Д. Казанчев, А. Н. Писарев. — М. : Новый Юрист, 1998. — 287 с.
14. Любченко П. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / П. М. Любченко. — Харків : ФІНН, 2012. — 496 с.
15. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, Ю. Ю. Бальций та ін.]; за ред. М. О. Баймуратова. — 2-ге вид., доповн. — Київ : Правова єдність, 2009. — 720 с.
16. Муниципальное право России : учебник / под ред. А. Н. Костюкова. — М. : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2012. — 687 с.
17. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана.
18. Про органи самоорганізації населення [Електронний ресурс] : Закон України від 11 лип. 2001 р. № 2625-III. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2625-14>. — Назва з екрана.
19. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>. — Назва з екрана.
20. Демиденко В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах) : посібник / В. О. Демиденко. — Київ : КНТ, 2007. — 440 с.
21. Загальна теорія держави і права : підручник / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Харків : Право, 2009. — 584 с.
22. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : Закон України від 15 лип. 1997 р. № 452/97-ВР. — Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/452/97-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана.

23. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — Київ : Юрінком, 1996. — 80 с.

24. Report on the rule of law – Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25–26 March 2011) [Electronic resource]. — Access mode: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e). — Title from the screen.

25. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11–12 March 2016) [Electronic resource]. — Access mode: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e). — Title from the screen.

REFERENCES

1. *Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language]. (2006). (Vols. 5). Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].
2. *Slovvar inostrannykh slov* [Dictionary of foreign words]. (1988). (16th ed., rev.). Moscow: Rus. yaz. [in Russian].
3. Babii, B.M., Koretskyi, V.M., & Tsvietkov, V.V. (Eds.). (1974). *Yurydychnyi slovnyk* [Legal dictionary]. Kyiv: Ukr. rad. Entsyklopediia AN Ukrainy RSR [in Ukrainian].
4. Suharev, A.Ya., Zorkin, V.D., & Krupskih, V.E. (Eds.). (1999). *Bolshoi yuridicheskii slovar* [Large legal dictionary]. Moscow: Infra-M [in Russian].
5. *Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language]. (2006). (Vols. 3. Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].
6. *Slovnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. (1973). (Vols. 4). [in Ukrainian].
7. Abdulaev, M.I., & Komarov, S.A. (2003). *Problemy teorii gosudarstva i prava* [Problems of Theory of State and Law]. SPb.: Piter [in Russian].
8. Matuzov, N.I., Malko, A.V. (2001). *Teoriia gosudarstva i prava* [Theory of State and Law]. Moscow: Yurist [in Russian].
9. Husariev, S.D., Oliinyk, A.Yu., & Sliusarenko, O.L. (2008). *Teoriia prava i derzhavy* [Theory of law and state]. Kyiv: Pravova yednist [in Ukrainian].
10. Bilozorov, Ye.V., Hida, Ye.O., & Zavalnyi, A.M. (et al.). (2010). *Aktualni problemy teorii derzhavy ta prava* [Actual problems of the theory of state and law]. Ye.O. Hida (Eds.). Kyiv: Lipkan O.S. [in Ukrainian].
11. Vediohnikov, Yu.A., & Papirna, A.V. (2008). *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
12. Skakun, O.F. (2011). *Teoriia prava i derzhavy* [Theory of law and state] (3rd ed.). Kyiv: Alerta; TsUL [in Ukrainian].
13. Kaznachev, Yu.D., & Pisarev, A.N. (1998). *Municipalnoe pravo Rossii* [Municipal law of Russia]. Moscow: Novyi Yurist [in Russian].
14. Liubchenko, P.M. (2012). *Munitsypalne pravo Ukrainy* [Municipal Law of Ukraine]. Kharkiv: FINN [in Ukrainian].
15. Pohorilko, V.F., Baimuratov, M.O., & Baltsyi, Yu.Yu. (et al.). *Munitsypalne pravo Ukrainy* [Municipal Law of Ukraine]. (2009). M.O. Baimuratov (Eds.). (2nd ed., rev.). Kyiv: Pravova yednist [in Ukrainian].
16. Kostiuikov, A.N. (Eds.). (2012). *Munitsipalnoye pravo Rossii* [Municipal law of Russia]. Moscow: YuNITI-DANA; Zakon i pravo [in Ukrainian].
17. Zakon Ukrainy "Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini": vid 21 trav. 1997 r. No. 280/97-VR [Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine"]

from May 21, 1997, No. 280/97-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

18. Zakon Ukrainy "Pro orhany samoorganizatsii naselennia": vid 11 lyp. 2001 r. No. 2625-III [Law of Ukraine "About bodies of self-organization of the population" from July 11, 2001, No. 2625-III]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2625-14> [in Ukrainian].

19. Zakon Ukrainy "Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad": vid 5 liut. 2015 r. No. 157-VIII [Law of Ukraine "On voluntary association of territorial communities" from February 5, 2015, No. 157-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian].

20. Demydenko, V.O. (2007). *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia v Ukraini (u skhemakh) [State Building and Local Government in Ukraine (in Schemes)]*. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

21. Tsvik, M.V., Petryshyn, O.V., & Avramenko, L.V. (et al.). (2009). *Zahalna teoriia derzhavy i prava [General theory of state and law]*. M.V. Tsvik, O.V. Petryshyn (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

22. Zakon Ukrainy "Pro ratyfikatsiiu Yevropeiskoi khartii mistsevoho samovriaduvannia": vid 15 lyp. 1997 r. No. 452/97-VR [Law of Ukraine "On ratification of the European Charter of Local Self-Government" from July 15, 1997, No. 452/97-VR]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/452/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

23. *Konstitutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku [Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996]*. (1996). Kyiv: Yurinkom [in Ukrainian].

24. Report on the rule of law - Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25-26 March 2011). (n.d.). *www.venice.coe.int*. Retrieved from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e).

25. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016). (n.d.). *www.venice.coe.int*. Retrieved from [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e).

Стаття надійшла до редколегії 21.09.2018

Demydenko V. – Ph.D in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Constitutional Law and Human Rights of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6771-0080>

Concept, Legal Nature and Types of Methods of the Municipal Law of Ukraine

Nowadays, the qualifications of the municipal law of Ukraine have not found their proper, full-value reflection in the legal science. The subject and method of legal regulation of municipal law, its role and social purpose, and municipal responsibility require grounded attention. However, the most interesting among the qualifying attributes of the field of municipal law of Ukraine are exactly the methods of legal regulation. The methods of legal regulation of the municipal law of Ukraine establish ways of influencing this branch of social relations, ensure the effectiveness of its norms, their daily practical implementation. At the same time, the relevance of the

study of the legal regulation of the municipal law of Ukraine is due to the diversity of scientific opinions regarding the understanding of their essence, the identification of certain types. It seems that the level of scientific and theoretical research of this problem will have a direct consequence – increasing the effectiveness of the municipal law of Ukraine as a separate, independent branch of law. Accordingly, it will definitely contribute to the further dynamic development of an independent, democratic, legal, European Ukrainian state. As it is known, integral parts of a developed state are: strong regions, capable territorial communities, strong legal, material and financial basis of local self-government. On the basis of the systematic analysis it is expedient to formulate the conclusion that the method of municipal law of Ukraine is, enshrined in the norms of the municipal law of Ukraine, system of legal means regulating and protecting social relations that belong to the subject of this branch of law. The basic methods of municipal law of Ukraine are imperative and dispositive.

Keywords: method; legal regulation; municipal law; qualification signs of municipal law; methods.